

Владислав Калюжний

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО СТВОРЕННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ СТУДЕНТІВ

Для забезпечення якості, ефективності, продуктивності інтелектуальності праці важливо підвищити мотиваційні можливості людини. Найбільш вагомим мотивом у навчанні студентів є пізнавальний інтерес, який лежить біля підвалин активності й самостійності. Адже інтерес є не що інше, як емоційно забарвлений інтелектуальний мотив, вибіркоче емоційно-пізнавальне ставлення особистості до предметів, явищ, подій навколишньої дійсності. Без нього не може сформуватися інтерес до майбутньої професійної діяльності, зокрема пізнавальний інтерес у студентів, чия робота буде пов'язана з людьми.

Аналіз останніх публікацій засвідчив посилену увагу науковців до розгляду теоретичних і практичних засад забезпечення якості освіти [1–2; 4–8; 10–14; 17; 20 та ін.], підготовці викладача вищої школи до формування у студентів пізнавального інтересу [3; 9; 15–16; 18–19 та ін.]. Автори вважають, що мотиви діяльності особистості здатні виконувати функцію контролю через механізм «емоційної корекції» поведінки. Емоції дають оцінку особистісному значенню того, що відбувається, і в випадку невідповідності цього смислу мотиви змінюють спрямованість діяльності особистості. Тільки знаючи те, що спонукає людину до діяльності, які мотиви лежать у основі її дій, можна спробувати розробити ефективну систему норм і методів управління. Для цього необхідно знати, як виникають або викликаються ті чи інші мотиви, як і якими способами мотиви можуть приводитися у дію, як здійснюється мотивування [15].

Мотивація виникає із незадоволених потреб і бажання їх задовольнити у випадку успіху. Мотив як складова мотивації знаходиться «всередині» людини, має персональний характер, залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх по відношенню до людини факторів, а також від дії інших мотивів, які виникають паралельно з ним. Мотив не тільки спонукає людину до дії, а й визначає, що треба робити і як буде здійснена ця дія [15].

Саме мотиви спонукають до діяльності конкретну людину. Добросовісне виконання однієї і тієї ж роботи можна оцінювати по-різному саме тому, що її мотиви будуть різними. Для однієї людини головним мотивом буде колектив, тому що для неї цінністю є взаємини з іншими людьми, для іншої – зміст її праці, тобто така людина цінить у собі і в інших у першу чергу високий професіоналізм [19]. Для третього головним мотивом може бути оплата праці.

Саме робота з людьми передбачена в будь-якій професії, на будь-якій посаді. Проте у професійній підготовці студентів, як правило, на це мало звертають уваги, більше акцентуючи увагу і зосереджуючись власне на професійних знаннях та вміннях майбутніх спеціалістів.

Варто зазначити, що більшість мотивів до праці знаходяться у самій праці. Як правило, бажання працювати з'являється у людини, коли вона впевнена в користі, яку вона власною діяльністю може принести людям. Позитивно мотивована людина, зазвичай, прагне працювати і отримує при цьому задоволення [15]. Під час роботи зі студентами на кожному занятті ми формували внутрішню готовність студентів до активної пізнавальної роботи як словесно, так і мімікою, жестами, емоційним забарвленням мови. Пробуджували пізнавальний інтерес завдання, що передбачали реальний вибір мотивів: запитання-меню (закриті запитання); відкриті запитання, що

передбачають формулювання повних відповідей респондентами (наприклад, встановлення супідрядних зв'язків); вправи-змагання (вікторини; запитання, відповіді на які обмежені часом); запитання різного рівня (репродуктивні, творчі, проблемні) та складності.

Найбільш вагомим мотивом формування професійних інтересів студентів у процесі фахової підготовки є пізнавальний інтерес, який лежить біля підвалин активності й самостійності студента у навчанні. Формування мотивації професійної діяльності є складним процесом, в якому поєднуються інформаційний, прагматичний, соціальний та емоційний аспекти, що розкривають особистісні установки студента і ціннісні орієнтації.

Важливою умовою формування пізнавальних інтересів студентів у процесі фахової підготовки є забезпечення позитивної мотивації. Викликаючи у студентів почуття задоволення результатами і самим процесом пізнання, упевненість у собі і в майбутньому успіхові, гордість за особисті досягнення і досягнення колективу, радість, цікавість і конструктивний сумнів, – ми стимулювали пізнавальну мотивацію майбутніх фахівців, на основі якої відбувалося формування пізнавального інтересу.

На активізацію мотиваційних компонентів особистості впливають три групи організаційно-педагогічних умов: зміст освітньої діяльності – стимулювання навчальної діяльності забезпечується через актуалізацію професійних цілей і цінностей студентів, особистісних потреб, забезпечення новизни матеріалу, опору на наявний та минулий досвід, усвідомлення значення запропонованого навчального матеріалу для майбутньої професійної діяльності; організація навчального процесу – передбачала створення умов, що забезпечують суб'єктну позицію студентів на всіх етапах навчального заняття: мотиваційному, операційно-пізнавальному, оціночно-рефлексивному етапі; форми та методи навчання студентів повинні активізувати діяльність студентів, служити їх розумовому розвитку (проблемне, комунікативне навчання); власна активність особистості, що реалізується в самостійній і позаурочній роботі, яка спрямована на вирішення проблемних завдань і питань, виконання науково-дослідних творчих робіт студентів, виступає визначальним чинником результативності освітнього процесу і важливою умовою формування мотивації навчання студентів.

Спираючись на аналіз психолого-педагогічної літератури [1–20 та ін.] і практики роботи зі студентами, ми визначили критерії забезпечення мотиваційного компоненту. Ними є: орієнтація на інтерес до пізнавальної діяльності; орієнтація на реалізацію себе (власних здібностей, особистісних якостей, можливостей); рівень самостійності і активності студента.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що найбільшим резервом поліпшення ефективності як навчання студентів, так і роботи фахівця, є підвищення мотивації особистості. Мотивація навчальної діяльності – це сукупність внутрішніх і зовнішніх мотивів, а також ставлень до самого себе, до інших людей, до оточуючого середовища. Вона характеризується множинністю, структурованою ієрархічністю, спрямованістю мотивів, їх силою і стійкістю. Це, в свою чергу, визначає, впливає і регулює діяльність особистості.

Список використаної літератури

1. *Лебедик Л.* Багаторівнева система педагогічної підготовки викладачів економіки у країнах Європи. *Тези Всеукраїнської наук.-практичної конф. «Проблеми забезпечення якості вищої освіти України в умовах інтеграції до Болонського процесу»* (16-18 грудня 2009 р.). К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. С. 100–104.
2. *Лебедик Л.В.* Використання інформаційних технологій для забезпечення якості системи підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури. *Інформаційні технології 2017* : зб. тез IV Всеукр. наук.-практ. конф, 18 трав. 2017 р., м. Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; відповід. за вип. : М. М. Астаф'єва та ін. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 132–134.

3. Лебедик Л.В. Дидактичні можливості електронних підручників. *Сучасна середня освіта: інновації, методологія, теорія, практика*. Тези доповідей на міжрегіональній науково-практичній конференції, 7 жовтня 2014 р. / За заг. ред. І. М. Бобер. Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2014. С. 171–173.
4. Лебедик Л.В. Моніторинг якості педагогічного професіоналізму магістрів економіки. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Додаток 2 до №3, том III (28). 2011. С. 129–135.
5. Лебедик Л.В. Моніторинг якості системи підготовки викладача вищої школи. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. К. : Гнозис, 2015. Додаток 1 до вип. 36, Том II (62). С. 465–473.
6. Лебедик Л.В. Моніторинг якості системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : зб. матеріалів II регіонал. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 лист. 2018 року). / укл.: Брик Р.С., Дідух Т.Г. Тернопіль, 2019. С. 35–42.
7. Лебедик Л.В. Принципи вимірювання якості знань як результату навчання. *Abstracts second international summer school «Educational measurement : teaching, research and practice»*. 18–25 September 2010, Foros (Crimea, Ukraine). Nizhyn, 2010. С. 36.
8. Лебедик Л.В. Сучасні наукові підходи до якості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Якість вищої освіти : сучасні тенденції та перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу* : матеріали ХLI Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 18-19 лютого 2016 р.). Полтава : ПУЕТ, 2016. С. 200–203.
9. Стрельников В.Ю., Бритченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
10. Стрельников В.Ю. Дослідження якості педагогічної практики магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Якість вищої освіти : вдосконалення змісту та організації практичної підготовки студентів* : матеріали ХL Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 25–26 лютого 2015 р.). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 76–78.
11. Стрельников В.Ю. Критерії якості освітнього середовища в педагогічній системі М.В. Остроградського. *М.В. Остроградський видатний математик, механік і педагог*. Матеріали міжнар. конф., присвяченої 200-річчю з дня народження М.В. Остроградського 26–27 вересня 2001 року. Полтава : ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2001. С. 154–156.
12. Стрельников В.Ю. Критерії якості підготовки бакалаврів економіки. *Економіка, бізнес-адміністрування, право*. 2018. Вип. № 4(4). С. 301–308.
13. Стрельников В.Ю. Критерії якості підготовки фахівців у закладах освіти. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : зб. матеріалів II регіонал. науково-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 лист. 2018 року). / укл. : Брик Р.С., Дідух Т.Г. Тернопіль, 2019. С. 73–79.
14. Стрельников В.Ю. Менеджмент якості підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14-15 травня 2015 р.). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 194–197.
15. Стрельников В.Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с. ; Кн. 2. 230 с.
16. Стрельников В.Ю. Підготовка викладачів на курсах підвищення кваліфікації до впровадження системи електронного навчання. *Інформаційні технології 2017* : зб. тез IV Всеукр. наук.-практ. конф., 18 трав. 2017 р., м. Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; відповід. за вип. : М. М. Астаф'єва та ін. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 254–256.
17. Стрельников В.Ю. Показники якості дидактичної системи згідно з вимогами ISO 9001. *Матеріали ХХХII міжнар. наук.-метод. конф. «Якість вищої освіти : інтерактивні методи спільної навчальної діяльності викладачів і студентів»*, 29–30 березня 2007 року. Полтава : ПУСКУ, 2007. С. 154–155.

18. Стрельніков В.Ю. Проектування вчителем інтерактивних технологій навчання на основі електронних освітніх ресурсів. *Фізико-математична освіта : науковий журнал*, 2017. Вип. 4(14). С. 349–352.
19. Стрельніков В.Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2006. 335 с.
20. Стрельніков В.Ю. Система якості підготовки бакалаврів економіки за міжнародними стандартами ISO 9001:2008. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філософія. Політологія»*. Вип. 94–96. К. : ВПЦ «Київський університет», 2010. С. 151–156.

Леся Науменко

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Для дослідження проблеми забезпечення якості формування управлінської компетентності майбутніх викладачів в умовах магістратури важливо здійснити аналіз її науково-теоретичного підґрунтя, охарактеризувати структуру управлінської культури майбутніх викладачів. У сучасних дослідженнях з проблеми забезпечення якості освіти [1–5; 7–8; 10–13; 15; 17–19; 22 та ін.] і формування управлінської компетентності [6; 9; 14; 16; 20–21; 23 та ін.], управлінська культура викладача розглядається через комунікативну, інтелектуальну, емоційно-вольову сфери особистості.

Управлінська діяльність потребує від викладача виконання розмаїття розумових операцій (синтез, аналіз, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо), що вимагають гнучкості, критичності, продуктивності, креативності мислення, аналітичних здібностей; їх формування відбувається в процесі оволодіння системою знань різних навчальних дисциплін і методів наукового пізнання, які виявляються в сформованості професійного мислення викладача та забезпечують процеси прийняття абсолютної аргументованих рішень, оригінальних, нестандартних підходів до розв'язання управлінських проблем.

Виокремлюємо дослідницький компонент управлінської культури. Робота викладача передбачає проведення численних досліджень: соціальних (розробка систем професійного навчання, адаптації, мотивації студентів та складання відповідних планів, програм тощо); психологічних (діагностика рівня згуртованості колективу, мотивів праці студентів та розробка відповідних заходів за її результатами) та ін. [21, с. 22]. Організуючи їх, викладачі здобувають необхідну інформацію, аналізують її, що уможливорює прийняття обґрунтованого, виваженого управлінського рішення.

Формування культури дослідницької діяльності має відбуватися під час виконання студентами різноманітних дослідницьких завдань фахового спрямування, розв'язання яких вимагають умінь синтезувати, аналізувати, порівнювати, формулювати визначення, виокремлювати основне, узагальнювати, характеризувати явища, доводити тощо. Вирішення означених завдань актуалізує міждисциплінарні зв'язки, активізує пізнавальну діяльність, сприяє оволодінню досвідом інформаційної, дослідницької діяльності. У студентів у процесі дослідницької роботи формується інформаційна культура, оскільки вони оволодівають уміньми аналізу, відбору, систематизації значної за обсягом інформації, тому важливо передбачити виконання дослідницьких завдань студентами, із використанням сучасних інформаційних технологій, вирішення яких потребує пошуку додаткової нової інформації (науково-періодичні видання, інтернет-ресурси); індивідуальних науково-дослідних проектів, що передбачають також цілеспрямований аналіз, пошук, обробку, систематизацію інформаційних ресурсів [21, с. 22].

Велику цінність для роботи має володіння викладачем культурою комунікативної діяльності: мовлення, спілкування, поведінки, розв'язання конфліктів тощо. Виокремимо